

Ore reci

pe pământurile

de sub apă

Oradea e „uscată”, deși deasupra ei plouă cu înversunare, biblic. Teatrul e în activitate normală. Ambele secții au fost în tur-nou la Debrețin; seara e premieră cu câteva schițe de Mazilu, montate și jucate în principal de Ion Mîinea; a doua zi e un recital de poezie și muzică al actriței Anca Miere-Chirilă.

Spectatorii sînt mai gravi ca de obicei: în pauze se discută despre situația din județ: se emit păreri cu privire la ajutorul ce-ar putea fi dat sinistraților, despre deplasări la sate.

Acum noțiunea de „deplasare la țară” are un conținut nou, patetic.

★

Plouă pieziș și iute, rece, vrăjmaș.

Șoseaua are, din loc în loc, plăgi adinci, dinții apei au mursecat bitumul sau, pe dedesubt, au măcinat criblura, asfaltul e plin de ciudate scrofuli și tumefacții.

La numai cîțiva kilometri de Oradea, ogorul pare o plajă umedă. La Tîrgușor, uriașe dune au transformat porumbiștea într-o sahară de mil.

Sînt 8 grade. Vîntul e turbat, rotitor, te înfășoară ca într-un giulgiu ud. Cisterne, mașini de pompieri cu inscripția „apă de băut”, camioane „Transport pentru sinistrați”, limuzine ponosite, autosanitare pline, dube pentru piine se scurg neconținut înspre și dinspre Satu Mare.

★

Străbătem cu autobuzul Teatrului de Nord strada Trandafirilor. Fosta stradă a Trandafirilor. Casele au fost cosite din temelii, apoi moara apei a amestecat cărămizile cu mobilele, cu oalele, cu hainele, lăsînd o pastă informă peste care acoperișul stă prăbușit ca o căciulă șuie. În alt loc, clădirea s-a muiat ca o mucăva fiartă și s-a așezat pe o rină. În mormanul rămas de pe urma unei locuințe, se deslușește o plăpumă prin a cărei sfîșiată mătase stacojie a țîșnit lina sură, o mandolină de copil, un sort de nailon, fluturînd pe cuier. Dintr-o casă a rămas numai o bucată de perete cu o ferăstrău și o floare. O bătrînă în șosoni și un bătrîn cu cojoc peste pijama scormonesc încet, cu teamă, după ceea ce se mai poate

găsi. Nu poți parcurge toată strada: ome-
nește, nu poți.

Mi se arată casa pictorului-scenograf Cor-dea, care s-a salvat numai cu două valize. În colectiv mai există 17 sinistrați.

★

Redactorul-șef al ziarului „Cronica sătămă-reană” — un om scund, cărunț, care vor-bește încet și stă numai în picioare — îm-prăștie fotografiile pe masă și-mi arată pînă unde ajunsese apa la propriul lor sediu; ziaristii au pătruns cu scările, pe ferestre, dar au fost prezenți, toți, și ziua și noaptea.

★

Plouă cu nemernicie, năvalnic: cerul e vinăt; vinătă e și lumina zilei. Orașul mi-roase a moloz murat, o odoare grea, stătută. În grădina de vară a restaurantului, femeii cu broboade negre își amestecă și lacrimile în supa peste care plouă. Sala restaurantu-lui e arhiplină; ca să nu aștepte, sinistrații sînt serviți și în grădină. Ospătarii aleargă cu șervete pe cap și surtucele albe lipite de corp, dîrdîind.

— Actorii — îmi povestește regizorul Mi-hail Raicu — au participat la operațiile de salvare două zile și două nopți. Pe urmă, întrucît teatrul rămăsese uscat și intact, am reluat repetițiile; altfel am fi înnebunit cu toții. Mîine, se redeschid cinematografele, casele de cultură, teatrul. Cam peste o săp-tămînă vom avea premiere la ambele secții.

Pe scenă se repetă, într-adevăr. Eroul din comedia Nic-Nic intră „de afară”, scutu-rindu-se de ploaie...

★

— Ce m-a impresionat mai mult — pove-
ște cineva — era femeia aceea care stătea în valuri pînă la briu și arunca apa cu o cană, ca o Danaidă despletită, murmurînd: „pînă vine băiatul înapoi, odaia trebuie să fie curată”. Își pierduse copilul și mințile.

Altceineva istorisește că fabrica de porce-lan a fost avertizată prea tîrziu să stingă focurile; de la 1800° pînă la punctul termic zero trebuia vreme multă. Cînd pu-hoiul a izbit cuptoarele olandeze, acestea au plesnit în milioane de tîndări, iar aburul

s-a învârtit, şuierînd, deasupra cartierului, ca o ceaţă.

★

Vîntul e atît de puternic încît azvîrle ploaia în rafale, izbind-o de geamuri, măturînd strada cu ea, orbindu-te. Piaţeta cu dale de piatră untdelemnă din faţa Consiliului popular judeţean, lucind sub furiosul torent vertical, e liberă; maşinile se strecoară numai pe laturi şi parchează cu ferreală, în margini. Aici e unul din terenurile posibile de aterizare a elicopterului.

★

Un subofiţer de miliţie, şofer, a condus noaptea întreagă o barcă cu motor şi, cu ajutorul unui ofiţer de pompieri, a salvat 365 de oameni, aflaţi în situaţii disperate. În zori, cînd în acea zonă nu mai era nimeni în pericol, a cerut superiorului său îngăduinţa să se ducă pînă acasă, unde familia — soţie, copil, bătrîni —, îl aştepta pe acoperişul casei scufundate.

Pe aceeaşi stradă, un bărbat între două vîrste, cu cizme înalte vînatoreşti şi manta de cauciuc îşi oferea imperturbabil serviciile la căratul lucrurilor — celor ce strigau de la ferestre după ajutor — pentru suma de două sute de lei.

Doctorul bucureştean care s-a pus la dispoziţia judeţului sinistrat „pentru cît timp va fi nevoie”, sosit cu avionul la Oradea, apoi cu „Salvarea” — printre bolnavi — la Satu Mare caută tremurînd, prin ploaia furtivă, cu valiza în mînă, nu sediul Comandamentului (unde urmează să fie cazat şi să i se servească masa), ci policlinica, pentru că „să mă apuc imediat de treabă”. Jurămîntul lui Hippocrat.

★

La secţia maghiară a Teatrului de Nord se pregăteşte, pentru reluare, Balul absoluvenţilor de Rozov. Secţia română vrea să reia Viteazul, dar nu e uşor, trebuie aduşi de la Bucureşti actorii aflaţi „în reprezentare” şi aeroportul oraşului e, deocamdată, inutilizabil. Se circulă pînă la Oradea şi, de acolo, cu „ocazii”.

Pe culoarele teatrului e mai multă lume ca de obicei. Pentru unii, acum, aici e casa şi la propriu, nu numai la figurat.

Direcţia instituţiei a hotărît să cedeze sinistralilor incasările primelor spectacole.

★

La Simbăteni, via, cîtă o vezi cu ochii, e în apă, şi aracii ies goi din val ca resturile fantastice ale unor locuinţe lacustre. Lîngă Păuliş, o motopompă enormă scoate apa din griu şi o aruncă peste şosea, în via scufundată.

Plouă năpraznic, fără conţinere, blestemat, sub un cer de catran.

Dincolo de Radna e o mare, cu arbori înecaţi, culcaţi ca de trăsnet. Numai stîlpii de telegraf au rezistat dirji, chiar şi pe jumătate îngropaţi în nesfîrşirea lichidă. În coroanele sălcilor s-au încurcat garduri rupte, cine ştie din ce loc. Şi cine ştie cîţi oameni au culcat undinele în patul moale şi rece al riului...

În spatele gării, casele par a fi fost pisate metodic de o măciucă herculeană. Dintr-un bufet „Expres” a rămas numai firma.

★

Lîpovei, Mureşul i-a lăsat amintire un briu umed, întunecat, care a încins oraşul ca la un metru-doi de la sol. Cîteva afişe zdrenţuite amintesc de foste turnee. Pe strada Republicii, o clădire foarte veche, pitorească, cu galerie exterioară pe sub arcade domoale — un fel de loggie scundă cu bolţi brîncovenesti, care adăpostea magazine mici — a fost atacată perfid: pivniţele adînci au devenit lacuri subpămîntene. Ridic unul din chepenguri: o apă de iad, mirosind a gogonele şi borhot, pe care au încremenit lemne putrezi. În altă hrubă, pe suprafaţa neagră pluteşte un taburet tapisat, un zmeu cu şindrilă, o roată fără spiţe şi, bizar, un portret leonin al lui De-lavrancea...

În fereastra asociaţiei sportive, un anunţ vechi, decolorat: „Tineri, învăţaţi să practicaţi un sport frumos: canotajul!” Pe uşa zăvorâtă însă, e un anunţ nou: „Cetăţeni, nu utilizaţi aparatele electro-casnice în camerele cu pereţii umezi. Pericol!” Secretarul Consiliului popular îmi spune că se vor putea da spectacole în oraş. Sala respectivă e teafără.

★

De-abia într-o duminică tirzie, după zile crîncene, oraşele din vest au avut parte de un soare bolnav, agonizînd spre asfinţit între nori de mangal.

A intrat atîta umezeală în această parte de ţară, încît va fi nevoie de soarele multor veri fierbinţi ca s-o zvînte.

Dar dramele umane, ale celor care au pierdut tot şi o iau de la capăt, fără acoperiş, numai cu ceea ce e pe ei, cu agoniseala irosită, cu familia risipită, cu atelierul în care lucrau, prăbuşit, cu acele imagini îngrozitoare ale dezastrului săpate pe retina... Lacrimile acestora, ieşiţi goi din Arcă, cine le va putea usca?

Ajutorul dat de noi, ceilalţi, e, acum, pentru fiecare din ei, un îndemn la viaţă.

Mai. 1970.

Valentin Silvestru